

littera turca

Journal of Turkish Language and Literature
e-ISSN: 2149-892X
http://dergipark.ulakbim.gov.tr/littera

[Cilt/Volume: 11, Sayı/Issue: 1, Kış/Winter 2025]

TEVFİK FİKRET'İN İZİNDE BİR ŞAİR: NURETTİN SEVİN VE YANGIN ŞİİRİ

(A Poet Following Tevfik Fikret: Nurettin Sevin and His Poem Yangın)

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 08.08.2024

Kabul Tarihi / Date Accepted: 06.01.2025

Yayın Tarihi / Date Published: 31.01.2025

DOI Numarası / DOI Number: 10.20322/littera.1529833

Ayşe SAĞLAM

Doç. Dr.

Dicle Üniversitesi

Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü

orcid: 0000-0002-0548-015X

as.aysesaglam@gmail.com

Buse BOLULU

Yüksek Lisans Öğrencisi

Dicle Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler

Eğitimi Bölümü Ana Bilim Dalı

orcid: 0009-0007-8405-8312

bolulubuse@gmail.com

Makale Bilgisi

Değerlendirme: Bu çalışma çift taraflı kör hakemlik sistemi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Etik Beyan: Çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Etik Kurul Belgesi: Makale için "Etik Kurul Belgesi" gerekmemektedir.

Benzerlik Taraması: "Benzerlik Raporu" İntihal.Net sistemi üzerinden alınarak tarama yapılmıştır.

Telif Hakkı: Çalışmanın hazırlanma sürecinde yazar/yazarlar tarafından "Telif Hakkı Formu" imzalanarak sunulmuştur. Yazar/yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler.

Atıf Bilgisi:

Sağlam, A. & Bolulu, B. (2025). Tevfik Fikret'in İzinde Bir Şair: Nurettin Sevin ve Yangın Şiiri. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 11(1), ss. 83-100. 10.20322/littera.1529833

Sorumlu Yazar:

Ayşe SAĞLAM, as.aysesaglam@gmail.com

Özet

Şairlerin diğer şairlerden etkilenmesi şiir tarihi boyunca süregelen bir durumdur. Şairler ne kadar özgün olmaya çalışsalar da yazdıklarının şiirsel etkilenmeden mahfuz kalması hayli güçtür. Birçok şair kendisinden önce gelen güçlü şairlerin etkisinde kalarak eserlerini vücuda getirmiştir. Bir kısım şairler başka bir şair ya da şiirden etkilenmeyi bir kusur ya da eksiklik olarak görürken kimileri ise bununla iftihar edebilmektedir. Şairin bu durumu bir övünç vesilesi olarak görmesinin altında üstat kabul ettiği diğer şaire duyduğu saygı ve beğeni hissi yatar. Örnek aldığı şairin şiirlerinde kendi benliğinden izler bulan, duygu ve heyecanlarını fark eden şair, kendisiyle üstat şair arasında benzerlikler kurar. Sanat anlayışları birbirine paralel olduğundan üstat şairin eserine benzer bir eser ortaya koyarak kendini geliştirmeye çalışır. Bu şekilde hayranlık duyduğu şaire iltifat etmiş olur.

Tanzimat Dönemi ve sonrasında Türk edebiyatının başat konularından birinin toplumsal sorunlar olduğunu söylemek mümkündür. Toplumsal duyarlılığa sahip yazar ve şairler, tespit ettikleri sorunlara eserlerinde yer vermiştir. Özellikle Sultan II. Abdülhamid Dönemi, bu bakımdan önem arz etmektedir. Bu dönemin sosyal ve siyasal koşullarını tasvip etmeyen ve eleştirilerini Sis şiiri ile dile getiren Tevfik Fikret, kendinden sonraki birçok yazar ve şairi de etkilemiştir. Öyle ki Nurettin Sevin de üstat olarak kabul ettiği Fikret'ten etkilenerek Yangın şiirini kaleme almıştır. Bu çalışmada Tevfik Fikret hayranı olan ve onu kendisine örnek alan Nurettin Sevin'in Yangın şiiri ile Fikret'in Sis şiiri şiirsel etkilenme açısından incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Nurettin Sevin, Yangın, Tevfik Fikret, Sis.

Abstract

The influence of poets on each other has been a persistent phenomenon throughout the history of poetry. Despite poets' efforts to be original, it is quite difficult for their works to remain untouched by poetic influence. Many poets have created their works under the influence of prominent poets who preceded them. While some poets view being influenced by another poet or poem as a flaw or deficiency, others take pride in it. The poet's pride in this situation is rooted in the respect and admiration they feel for the master poet they look up to. A poet who recognizes traces of their own self and emotions in the poems of their admired poet draws similarities between themselves and the master poet. Given that their artistic sensibilities are aligned, the poet strives to develop their own work in a manner similar to that of the master poet. In this way, the poet shows admiration for the poet they look up to.

It is possible to say that one of the dominant themes of Turkish literature during and after the Tanzimat Period was social problems. Writers and poets with social sensitivity included the problems they identified in their works. The Sultan II. Abdulhamid Period is especially important in this respect. Tevfik Fikret, who did not approve of the social and political conditions of this period and expressed his criticisms with the poem "Fog", influenced many writers and poets after him. So much so that Nurettin Sevin also wrote the poem Yangın after being influenced by Fikret, whom he considered a master. This study will examine the poem Yangın by Nurettin Sevin, who admires and emulates Tevfik Fikret, and Fikret's poem Sis in terms of poetic influence.

Keywords: Nurettin Sevin, Yangın, Tevfik Fikret, Sis.

GİRİŞ

Servet-i Fünun edebiyatının önemli isimlerinden olan Tevfik Fikret, hem yaşadığı dönemde hem de sonrasında birçok şairi etkilemiştir. Kendine has bir üslubu olan Fikret, bu orijinal üslubunun yanı sıra seçtiği konular ve kullandığı imgelerle de çok sayıda şaire yol göstermiştir. Edebiyatımızda Fikret'in izinden giden bu şairlerden biri, Nurettin Sevin'dir. Hem Osmanlı Dönemi hem de Cumhuriyet Dönemi'ne şahitlik eden Sevin, çok sayıda eser vermiş bir ediptir. Necatigil, Nurettin Sevin'in hayatını şöyle anlatır: “Robert Koleji ve Öğretmen Okulu'ndan sonra İngiltere'de tiyatro eğitimi gördü, yurda döndükten sonra (1923) liselerde ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde İngilizce, Devlet Konservatuvarı'nda diksiyon hocalığı yaptı. Beşiktaş'ta Yahyaefendi Mezarlığı'na defnedildi. Yazarlığa 1919'da başlamış, *Mir'at* (*Ayna*, 1920) adında bir de şiir kitabı çıkarmıştı. Operetler, piyesler yazdı. Tiyatro eleştirileri ve Shakespeare, Oscar Wilde, Bernard Shaw'dan yaptığı çevirilerle tanındı. On dördü çeviri, yedisi telif, yirmi bir kitabından en ünlüsü *Türk Gölge Oyunu* (1968)'dur” (2021, s.343). Nurettin Sevin, öğretmenlik yapmanın yanı sıra hem telif hem de çeviri birçok eser kaleme almıştır. Tevfik Fikret, hayatında büyük yer edinmiş ve çoğu yazısında sürekli ondan bahsetmiştir.

Nurettin Sevin, 1965 yılında Hayat Dergisi'nde kaleme aldığı “Ölümünün Ellinci Yıl Dönümünde Tevfik Fikret” başlıklı yazısında Fikret'e duyduğu hayranlığın çok küçük yaşlara dayandığını söyler. Sevin'in babasıyla yakın arkadaş olan Fikret, küçük yaşta onun hayranlığını kazanmıştır. “Ben Tevfik Fikret'i böyle fevkalade bir insan olarak ilk tanıdığım zaman dört yaşında ya var ya yoktum” (Yazıcı, 2020). Ayrıca Tevfik Fikret, Robert Kolejinde öğretmenlik yaptığında Nurettin Sevin'in derslerine de girmiştir. Sevin'in ona duyduğu saygı ve hayranlık duygusunda bunun da etkisi yadsınamaz.

Nurettin Sevin'in *Mirat-1 Şikeste* adlı şiir kitabı, Tevfik Fikret'in *Rübab-1 Şikeste*'siyle benzerlik gösterir. Sevin, kitabının sonunda şiirindeki ruhun son büyük şair olarak gördüğü Fikret'in yansıması olduğunu, şiirindeki kudretin ondan geldiğini söyler. Ayrıca kırılmış gönlünü yok hükmünde gören şair, gönlünü Fikret'in gölgesi olarak değerlendirir. Gönlünü yeniden canlandıran gücün ve kuvvetin, Fikret'ten ileri geldiğini söyleyerek şiirinin ilham kaynağının Fikret olduğunu ortaya koyar:

Şi'rimiñ rûhu hâtemüş'ş şu'arâ
Fikret'in 'aksidir bu kudrettir
Tozlu mirâtı eyleyen ihyâ...
Kırık âyinem zılâl-ı Fikret'tir (Sevin, 1920, s. 62)

Mirat-1 Şikeste'deki ilk şiir, kitabın ismiyle aynı adı taşıyan *Mirat-1 Şikeste*'dir. Burada da Tevfik Fikret'in Nurettin Sevin üzerindeki etkisi, açıkça görülür. Söz konusu şiirinden kitabının ismini, Tevfik Fikret'in *Rübab-1 Şikeste*'sinden esinlenerek verdiği anlaşılır. *Mirat-1 Şikeste*'de işitmeye mukabil görme duygusunu tercih eden şair, “rûbab” (saz) sözcüğü yerine “mirat” (ayna) sözcüğünü kullanmıştır. Şairin bu tercihi, aynanın her şeyi olduğu gibi yansıtmasından kaynaklı olabilir fakat gerçekleri gösteren bu ayna, kırılmış durumdadır. Artık işlevini yerine getiremez. Şiirin yazıldığı döneme bakıldığında işgal

edilmiş bir şehir vardır. İnsanlar, yaşanan bu gerçeklere doğru bir bakış açısıyla bakmamaktadır. Aynanın kırık olması ile insanların işgali görmek istememesi veya ciddiye almaması arasında bağlantı kurulmuş olması, ihtimal dâhilindedir. Aynı şekilde şairin İstanbul'a ve İstanbul'un tarihine bakışı umumun nazarından farklıdır. Şairin, kendisi ve diğer insanların bakış açıları arasındaki bu farklılığa gerçeklerin görülebilmesi şeklinde gönderme yapmış olması da muhtemeldir. Şairin, gönül-ayna ilişkisinden yola çıkarak kırık gönlünden kopup gelen manaların Fikret'in sanatının yansıması olduğunu söylemiş olması da mümkündür.

Sevin, şiirinde kitabını Fikret'ten ilham alarak yazdığını, gönlüne yansıyan manaların Fikret'in sözleri olduğunu ifade eder. Kitabını, yirmi yıl önceki zamanın sanat zevkine sahip bir aynaya benzetir. Eski bir sanatı hatırlatan bu kitap; camı çerçevesinden düşmüş, delik, deşik, bezgin ve kırıktır. Bu hâline bakarak onu yaşlı sanmamak gerekir. Yüzündeki bu bozukluk, tamamen teessürden kaynaklıdır. Bu eski sanatı tozlu gösteren perişan hâlidir. Ona dikkatlice bakıldığında içinde şekli bozuk da olsa eski bir hayal fark edilir. Bu müphem gölgeye biraz daha dikkatle nazar edildiğinde ise heykelleşmiş olan bu ince gölgenin Fikret'in sazı olduğu görülür:

Muhîti yirmi yıl evvelki zevke 'â'id olan
Bir eski san'atı yâd ettiren şu çerçeveniñ
İçinde sırçası düşmüş delik, deşik, bezgin,
Kırılmış aynayı sâldide sanmayın
Bozulan yüzünde hâl-i harâbî bütün te'essürdür.
Zavâllı san'at-ı metrûkenin şu 'uzletine
Şikeste hâl-i perîşân içinde tozlu görünür
Atarsınız onu bî-merhamet tutup köşeye
Görürsünüz oña biraz bakınca dikkatle
İçinde şekli bozuk bir hayâl-i pejmürde
Bu zıll-ı mübheme biraz bakınca fark edilir
Bu ince zıll-ı müheykel rübâb-ı Fikret'tir. (Sevin, 1920, s. 4-5)

Şiirde geçen "sırçası düşmüş, delik, deşik, bezgin, kırılmış, hâl-i harâbî, te'essür, zavâllı, metrûke, 'uzlet, hâl-i perîşân, hayâl-i pejmürde" gibi kelime ve kelime grupları, Sevin'in içerisinde bulunduğu karamsar ruh hâlini açıkça gösterir. Fikret'in sanatında da görülen bu benzer kötümser bakış, daha ilk şiirden kitabın geneline hâkim olacağının işaretidir.

1. İlgili Dönemlerin Karşılaştırılması

Edebî metinlerin doğru anlaşılabilmesi için yazıldıkları dönemdeki siyasal ortamın iyi analiz edilmesi gerekir. Birçok şair ve yazar, yaşadığı devre ilgisiz kalamamış, dönemin şartlarını kaleme aldıkları metinlere yansıtmışlardır. Tarihî metinler, bilimsel bir standartla aktarılırken edebiyat metinleri ise

sadece tarihi bir vaka olarak değil yaşanmışlıkların insan için önemi, insanı dönüştürmesi, hayata yön vermesi gibi yönleriyle sanatçı duyarlılığından geçerek kaleme alınmıştır.

Osmanlı Dönemi'nde hakkında en çok konuşulan ve tartışılan padişahlardan biri, Sultan Abdülhamit'tir. Belirli bir kesim tarafından göklere çıkarılan, manevi makamı çok yüksek bulunan padişah, diğer bir kesim tarafından da müstebit, merkeziyetçi ve gerici gibi sıfatlarla anılmıştır. Günümüzde de süren bu tartışmalar, sonraki dönemlerde de devam edecek gibidir. 33 yıl saltanat süren padişah, devletin bekası için farklı birçok icraatta bulunmasına, çok sayıda radikal değişiklik ve yenilik yapmasına rağmen özellikle İttihat ve Terakki Cemiyeti mensuplarınca baskıcı olarak değerlendirilmiştir.

Sultan Abdülhamit, 1878-1908 yıllarını kapsayan ve İstibdat dönemi olarak adlandırılan süreçte bazı edebiyat topluluklarına sınırlar koymuştur. Edebiyatta özellikle de muhalif anlamda siyasi konulara istense bile yer verilememiştir. Bu yüzden İkinci Abdülhamit Dönemi Türk edebiyatı, büyük ölçüde bireysel konular etrafında dönen bir edebiyat olmuştur (Çetin, 2017, s.1). “Edebiyât-ı Cedîdeciler'in, gerçeklerden kaçıp hayale sığınmaları hayatlarında olduğu kadar eserlerinde de ortaya çıkar. Baskı rejiminin verdiği sıkıntıyla toplumdan uzaklaşmak için önce Yeni Zelanda'ya, daha sonra Manisa'da bir çiftliğe çekilip Robenson yaşayışına özendikleri bilinmektedir. Gerçekleşmeyen bu arzuları, eserlerinde küçük ütopyik tahayyüllerle kendini gösterir. Pek çok şiir ve romanın adları, hayal-hakikat tezadını veya hayata karşı kırıklığı ifade eder: *Hayal İçinde, Hayât-ı Muhayyel, Hayât-ı Hakikiyye Sahneleri, Mâi ve Siyah, Kırık Hayatlar, Ömr-i Muhayyel, Rübâb-ı Şikeste* gibi” (TDV İslam Ansiklopedisi, Edebiyatı Cedide maddesi, 1994, s.398-399). Düşüncelerin özgür bir şekilde ifade edilemediği bu sürecin, şair ve yazarların ruh hâllerine tesir etmenin yanında ele aldıkları konularda hatta eser adı seçimlerinde bile belirleyici olduğu görülür.

Tevfik Fikret de mensubu bulunduğu topluluktakiler gibi kötümser bir bakışa sahiptir. Onun böyle bir yapıya sahip olmasında kendi mizacının yanı sıra yaşadığı dönemin de büyük etkisi vardır. “Bu dönemin şiirleri arasında en çok dikkat çeken, Sis'tir. İstibdadın bütün ağırlığıyla hissedildiği 1902 yılının bir Şubat günü Boğaz'a sis çöker ve akşama kadar devam eder. Uzun zamandır evi hafiyelerin gözetimi altında bulunan Fikret, Boğaz'daki sis ile yaşanan hayattaki boğucu havayı şiirinde birleştirir. Burada nefret ettiği II. Abdülhamid devri İstanbul'una lânetler yağdırırken bir yandan da toplumun ahlâkî zaafalarını teker teker sayar” (TDV İslam Ansiklopedisi, Edebiyatı Cedide maddesi, 1994, s.398-399). İstanbul'un üzerine çöken yoğun sis tabakasıyla kendi iç dünyasındaki sis arasında bocalayan şair, duygularını bu şiir vasıtasıyla dışa vurmuştur.

Fikret, sis imgesiyle Abdulhamit'in baskıcı yönetiminin ve buna sessiz kalan İstanbul'un eleştirisini yapar. Şairin karamsar ruh hâlinin bütün açıklığıyla görüldüğü şiirde, İstanbul ve İstanbul'un tarihi amansızca eleştirilmiştir. Şehrin sis içerisinde olma sebebinin padişah olduğunu düşünen şair, şehre ve şehrin bütün bir tarihine duyduğu sevgisizliği bu şiir vasıtasıyla dile getirmiştir. Kaplan'a göre: “Türk edebiyatında İstanbul ilk defa Sis ile menfur ve melun bir şehir olarak ele alınmıştır” (1998, s.110). Şair,

kendi karamsar ruh hâlinin yanı sıra İstanbul'un içinde bulunduğu durumu da şiirinde imgeler vasıtasıyla gözler önüne sermiştir.

Nurettin Sevin, *Yangın* şiirini 8 Nisan 1919'da yazmıştır. Bu tarihte ne Sultan Abdülhamit ne de Tevfik Fikret hayattadır. Sevin, şiirini Anadolu topraklarının İtilaf Devletleri arasında paylaşılmasını içeren bir barışın kabul ettirildiği, yabancı devletlerin işgal maksadıyla İstanbul'a ayak bastığı, önde gelen memur, siyasi, asker ve gazetecilerin İngilizler tarafından kanunsuz şekilde tutuklanarak sürgün edildiği bir zamanda kaleme almıştır. Şehrin idaresi II. Abdülhamit'te değildir fakat bu sefer de İstanbul, işgal altındadır. Şiirlerin yazılış zamanları birbirinden farklı olmakla birlikte iki şiir de karamsarlığın hâkim olduğu dönemlerde kaleme alınmıştır. Nurettin Sevin'in eserini telif ettiği yıllar, şairler arasında millî edebiyat fikrinin hâkim olmaya başladığı döneme tekabül eder. Tevfik Fikret'in de içinde bulunduğu edebiyat topluluğunda böyle bir fikir, hâkim değildir. Servet-i Fünun edebiyatı, daha çok bireysel konular etrafında şekillenmiştir. Kurtuluş savaşı yıllarında teşekkül eden Türk edebiyatında ise millî mücadele muhtevası öne çıkar. Tevfik Fikret, baskı döneminde yaşadığı bunaltının etkisiyle Sis şiirini yazmıştır. Nurettin Sevin de şiirinde Fikret'in yoğun tesiri altındadır. Şiirin takdiminde, ateşler içerisinde bir İstanbul resminin yanında "Dün sisti, bugün yangın." ifadesine yer verilmesi şiirin, Fikret etkisinde yazıldığının delilidir. Nurettin Sevin'in şiirinde kuşatma altındaki İstanbul'un durumunun sergilemesi dışında millî mücadeleyi çağrıştıran bir detaya rastlanmaz. Şiirin çıkış noktası, İstanbul'un işgali gibi durmasına rağmen şiir boyunca şairin mücadele azmi aşılama, cesaret telkin etme, birlik ve beraberlik şuuru kazandırma gibi bir endişe taşımadığı görülür. Fikret'in yoğun tesiri altında olan şair, yaşananların sorumlusu olarak İstanbul'un şahsında bütün bir millet ve milletin tarihini görür.

İki şiir arasındaki etkilenme konu, dil, üslup, şekil ve imge benzerlikleri yönüyle incelenecektir.¹

Nurettin Sevin- Yangın	Tevfik Fikret- Sis
Bir humret-i vahşetle kızarmış, bütün âfâk, Damlar, çatılar, bir yığın âteş dolu esvâk; Bir kavs-ı mülehheble muhât evc-i semâvât Yer yer yanıyor, sanki birer şem'a minârât Bir gangama, bir gulgule, bir velvele işte Bir ev çöküyor şehka-i mevtiyle zemîne, Bir ev çöküyor... Koskoca bir lâne-i ecdâd Baştan başa kıpkırmızı bir tûde-i feryâd... Eyvâh yanıyor, mahvoluyor şimdi mebânî,	Sarmış yine âfâkını bir dūd-ı mu'annid, Bir zulmet-i beyzâ ki peyâpey mütezâyid- Tazyikiniñ altında silinmiş gibi eşbâh, Bir tozlu kesâfetten 'ibâret bütün elvâh; Bir tozlu ve heybetli kesâfet ki nazarlar Dikkatle nüfüz eyleyemez gavrine, korkar! Lâkin saña lâyıq bu derin sût-re-i muzlim, Lâyık bu tesettür saña, ey sahn-ı mezâlîm! Ey sahn-ı mezâlîm...Evet, ey sahne-i garrâ,

¹ Çalışmaya konu olan Sis şiiri Salkım Söğüt Yayınları tarafından hazırlanan Rübâb-ı Şikeste isimli kitabın eski harflerle yazılı kısmından aktarılmıştır. Yangın şiiri ise 1920 senesinde Matbaa-i Askeriye'de basılan Mirat-ı Şikeste isimli kitaptan alıntılanmıştır. Her iki şiirde de uzun ünlülerin (â, î, û) yanı sıra ayın (‘), hemze (’) ve nazal n (ñ) harfleri gösterilmiştir.

<p>Kaç yılda bulursun geçen eyyâm-ı kemâli?...</p> <p>Ey şehir-i felâket-zede ey meşher-i târîh, Ey meşher-i târîh-i kadîm meşher-i şâmîh Ey şehir-i mu'azzam, seni ey merkad-i eslâf Berbâd ediyor, mahvediyor her yeni ahlâf. Artık seni i'mâr edemez makber-i ecdâd Her lahza sürükler seni bir pis yed-i bîdâd.</p> <p>Yangın yanıyor dehşet ü şiddet ile heyhât! İtfâya koşan yok seni ey lâne-i ecdâd... İtfâya koşan yok seni, bî-'âr u hacâlet Herkes koşuyor yağmaya pür-şevk ü meserret</p> <p>Eyvâh şu yanan evden âteş toplayarak bir Akşam sıcacık çorba hayâliyle ma'âşir Ey kavgacı bî-çâre çocuklar size efsûs... Bir zulmet-i telhî çöküyor, zulmet-i kâbûs Târîhçe-i eyyâm-ı güzesteñdeki ey şehir, Her gün yeñi bir rahne ve her gün yeñi bir zehr Her gün yeñi bir zehr ile mahvolmada eyvâh Sineñde tutup beslediğîñ kubbe-i eşbâh...</p> <p>Eyvân-ı şehîmiñde seniñ fâhir u mağrûr Kaç hâkimi gördüñ, ne kadar kâhir u makhûr Envâ'-ı kavâfil geçti içiñden? Ne kadar gün, Kaç hâ'ile, kaç ma'reke, kaç melhame gördüñ? Kaç şanlı hükümdâr saña olmuş idi mahbûs, Kaç şanlı sefir oldu hükümdârıñı pâ-bûs? Kaç yüz vüzerâ kellesi, şehzâde-i ma'sûm, Kaç vâlîde, evlâd u cenîn kellesi ma'dûm Olmuştu civârıñda seniñ? Ey pür-âhen, Biñ râz-ı derûni ile zâr olmada kubbeñ; Kaç kerre minârâtıña tırmandı hayâdîd Ey ma'bed-i edvâr, seniñ ey ma'bed-i câmid?</p> <p>Yıllarca susuz mezbele hâlinde mülevves Biñler ile mahkûm-ı zevâl çeşme-i bî-kes Añlat ne kadar yangına bir damla su verdiñ? Heyhât! O susuz, kupkuru, boş göğsüñü gerdiñ.</p>	<p>Ey sahne-i zî-şa'sa'a-i hâ'ile-pîrâ! Ey şa'sa'anıñ, kevkebeniñ mehdi, mezârı; Şarkıñ ezeli hâkime-i câzibedârı; Ey kanlı muhabbetleri bî-lerziş-i nefret Perverde eden sine-i meshûf-ı sefâhet; Ey Marmara'nıñ mâ'i der-âgûşu içinde Ölmüş gibi dalgın uyuyan tûde-i zinde; Ey köhne Bizans, ey koca fertût-i müsahhir, Ey biñ kocadan arta kalan bîve-i bâkir; Hüsñünde henüz tâzeliğîñ sihri hüveydâ, Hâlâ titirer üstüñe enzâr-ı temâşâ. Hâriçten, uzaktan açılan gözlere süzgün Çeşmân-ı kebûduñla ne mûnis görürsüñ! Mûnis, fakat eñ kirli kadımlar gibi mûnis; Üstüñde çoşan giryeleriñ hepsine bî-his. Te'sis olunurken daha, bir dest-i hiyânet Bünyânıña katmış gibi zehr-âbe-i lânet! Hep levs-i riyâ dalgalanır zerreleriñde, Bir zerre-i safvet bulamazsıñ içeriñde. Hep levs-i riyâ, levs-i hased, levs-i teneffu';</p> <p>Yalñız bu... ve yalñız bunuñ ümmîd-i tereffu'.</p> <p>Milyonla barındırdığîñ ecssâd arasından Kaç nâsiye vardır çıkacak pâk ü dirahşân?</p> <p>Örtün, evet, ey hâ'ile... Örtün, evet, ey şehir; Örtün, ve mü'ebbed uyu, ey fâcîre-i dehr!..</p> <p>Ey debdebeler, tantanalar, şânlar, alaylar; Kâtil kuleler, kal'alı zindânlı sarâyalar; Ey dahme-i mersûs-i havâtır, ulu ma'bed; Ey gırre sûtûnlar ki birer dîv-i mukayyed, Mâzileri âtilere nakletmeye me'mûr; Ey dişleri düşmüş, sırttan kâfile-i sûr; Ey kubbeler, ey şanlı mebânî-i münâcât; Ey doğruluğûñ mahmil-i ezkârı minârât; Ey sakfı çökük medreseler, mahkemecikler; Ey servileriñ zıll-ı siyâhında birer yer Te'mîn edebilmiş nice biñ sâ'il-i sâbir:</p>
---	--

<p>Biñ sır ile meşhûn olan efsâneli mahzen. Kaç yüz sene 'atşân kalacak kupkuru sîneñ? Kaç fâci'a gördüñ acabâ, kâhir ü gaddâr, Korkunç kula, ey maktel-i meş'ûm hükümdâr? Ey boylu çınarlarla kuşanmış koca meydân Kaç çeng ü sürûr mevkibi pür-debdebe, pür-şân Üstüñden akıp geçti, seniñ? Ey çınar alçal, Alçal da sen añlat bize her derdiñi ey dal!</p> <p>Şehbâl-i siyâset, ne kadar insânı çektiñ? Alçalmadı bir zerre seniñ gusn-ı levîsiñ... Ey seng-i mutalsam, neyi hâkî ve habîrsiñ? Añlat bize esrârımı târîh-i fecî'îñ! Ey kubbe-i jengîn ü kebûd, taht-ı mezâlim, Her devrede her câlisiñiñ cümlesi zâlim. Her devr ü zamânında görünmekte şe'âmet Her cüz-i periñden akıyor levs-i şekâvet! Târîh-i fecî'îñle yan ey meşher-i pür-zehr, Yan! yan da kül ol hâtrâlardan silin ey şehri!</p>	<p>"Geçmişlere rahmet!" diyen elvâh-ı mekâbir; Ey türbeler, ey herbiri pür-velvele bir yâd İkâz ederek sâmit ü sâkin yatan ecdâd; Ey ma'reke-i tîn ü gubâr eski sokaklar; Ey her açılan rahnesi bir vak'a sayıklar Virâneler, ey mekmen-i pür-hâb-ı eşîrrâ, Ey kapkara damlarla birer mâtem-i ber-pâ Temsil eden âsûde ve fersûde mesâkin; Ey her biri bir leyleğe, bir çaylağa mavtın Gam-dîde ocaklar ki merâretle somurtmuş, Yıllarca zamândan beri tütmeğ ne...unutmuş; Ey mi'deleriñ, zehr-i tekâzâsı öñünde Her zilleti bel' eyleyen efvâh-ı kadîde; Ey fazl-ı tabî'atle eñ âmâde ve mün'im Bir fitrata makrûn iken aç, 'âtil ü 'âkim, Her ni'meti, her fazlı, her esbâb-ı rehâyı Gökten dilenen züll-i tevekkül ki... mürâyî! Ey savt-ı kilâb, ey şeref-i nutk ile mümtâz İnsânda şu nankörlüğe tel'in eden âvâz; Ey girye-i bî-fâ'ide, ey hande-i zehrîn, Ey nâtika-i 'aciz ü elem, nazra-i nefrîn; Ey cevfi esâtîre düşen hâtıra: nâmûs; Ey kible-i ikbâle çıkan yol: reh-i pâ-bûs; Ey havf-i müsellâh, ki hasârâtına râci' Öksüz, dul ağızlardaki her şekve-i tâli'; Ey şahsa masûniyyet ü hürriyyete makrûn Bir hakk-ı teneffüs veren efsâne-i kânûn; Ey va'd-i muhâl, ey ebedî kizb-i muhakkak, Ey mahkemelerden mütemâdî sürülen hak; Ey savlet-i evhâm ile bî-tâb-ı tahassüs Vicdânlara temdîd edilen gûş-ı teccessüs; Ey bîm-i teccessüsle kilitlemiş ağızlar; Ey gayret-i milliyye ki mebgûz u muhakkak; Ey seyf ü kalem, ey iki mahkûm-ı siyâsî; Ey behre-i fazl ü edeb, ey çehre-i mensî; Ey bâr-ı hazerle iki kat gezmeye me'lûf Eşrâf ü tevâbi', koca bir 'unsur-ı ma'rûf; Ey re's-i fûrûbürde, ki akpak, fakat iğrenç;</p>
---	---

	<p>Ey taze kadın, ey onu ta'kibe koşan genç; Ey mâder-i hicrânzede, ey hemser-i muğber; Ey kimsesiz, âvâre çocuklar... hele sizler, Hele sizler...</p> <p>Örtün, evet, ey hâ'ile... Örtün, evet, ey şehir; Örtün, ve mü'ebbed uyu, ey fâcîre-i dehr!...</p>
--	---

2. Konu Açısından Benzerlikler

Sis şiiri, genel itibariyle dört bölüm şeklinde düşünülebilir. Birinci bölümde sisin maddi tasviri yapılarak manevi durum sergilenmeye çalışılmıştır. Şiirin ikinci kısmında şairin şehre dair genel izlenimi yansıtılmıştır. Üçüncü kısımda şehrin mimari yapıları üzerinden tarihi, dördüncüde ise şehirde ikamet edenlerin ahlaki yapıları üzerinde durulmuştur. Yangın şiiri de konu tasnifi açısından benzerlik gösterir. İlk bölümde yangın tasviri üzerinden şehrin manevi atmosferi yansıtılır. İkinci bölümde şairin şehre bakışına değinilir fakat bu kısım Sis'teki kadar detaylandırılmamıştır. Şiirin devamı okunmadan şehrin şair üzerinde bıraktığı genel intiba anlaşılabilir. Sis'ten farklı olarak şehir sakinlerinin ahlaki yapılarına üçüncü bölümde, şehrin tarihine de dördüncüde yer verilmiştir.

Tevfik Fikret, adeta bir tablo tasvir edermişçesine sisi betimleyerek şiirine başlar. İstanbul ufuklarını inatçı bir duman, gittikçe çoğalan beyaz bir karanlık sarmıştır. Bu dumanın baskısının altında bütün cisimler, adeta silinmiştir. Bütün levhalar, tozlu bir bulanıklıktan ibarettir. Şiire adını veren ve yoğun bir şekilde tasvir edilen bu sis, aslında İstibdat Dönemindeki (II. Abdülhamit) baskıyı simgeler. Hedefinde padişahı ve onun baskıcı yönetimini yermek olan şair, bunu doğrudan değil İstanbul üzerinden yapmaya çalışmıştır. Sultan II. Abdülhamit'e ithaflarda bulunan şair, "Tazyîkiniñ altında silinmiş gibi eşbâh," derken onun baskıcı idaresinin altında fertlerin kendisini ifade edemediğini, özgürlükten eser kalmadığını, tüm halkın karamsar bir ruh hâline girerek içine kapandığını anlatmak ister. Şiirin sonlarında "Ey bîm-i tecessüsle kilitlenmiş ağızlar;" ifadesiyle de halkın korkudan dolayı konuşmamasını eleştirir.

Sisin tasvirinin ardından "Lâkin saña lâyük bu derin sût-re-i muzlim,/Lâyık bu tesettür saña, ey sahn-ı mezâlim!" diyerek bütün bir İstanbul'u suçlar. Bu ifadelerle şehrin kendisine ve onun şahsında istibdat yönetimine duyduğu nefreti dile getirir.

Nurettin Sevin, Yangın şiirinin başında gerçekten işgal altında kalmış bir şehri ve şehrin durumunu yangın tasviri kullanarak anlatmaya çalışır. Bütün ufukları vahşet kızılığı sarmıştır. Damlar, çatılar ve

sokaklar bir yığın ateşle dolmuştur. Minareler, adeta birer mum gibi yanmaktadır. Her yer gürültü patırtı içindedir. Ecdadın yuvası olan şehir, ölüm çığılığıyla çökmektedir. Her yeri kıpkırmızı bir feryat yığını kaplamıştır. Binalar, yanarak mahvolmaktadır. Yabancı devletlerin işgaline uğrayan İstanbul, yangın yerini andırır. Yapılan tasvirlerden Yangın ve Sis şiirlerinin ilk bendlerinin, birbirine çok benzediği görülür. Her iki şiirde de gökyüzünün durumundan bahsedilmiştir. Sis'te dumanların sardığı gökyüzü, Yangın'da kızılılar içinde kalmıştır. İki şiirin de ilk bendleri şiir başlıklarıyla çok uyumludur. Sis şiirinde şehri kuşatan dumanın kesintisiz devam ettiği, Yangın'da ise kızılığın yani ateşin her tarafı sardığından bahsedilmiştir. Sis'te etrafı saran duman, Abdülhamit'in baskıcı yönetiminin kendisi olabileceği gibi düşünce özgürlüğünün olmamasından dolayı halkta oluşan karamsarlık duygusu da olabilir. Baskıcı bir yönetimden ziyade bir işgalin söz konusu olduğu Yangın şiirinde ise işgalcilerin şehrin nizamını bozması, kuşatma altındaki insanların içindeki yakıcı ıstırap ya da halkın öfkesini temsilen benzetme unsuru olarak yangın imgesi, seçilmiş olabilir.

İki şiirde de şairlerin ruh hâllerinin benzer olduğu dikkat çeker. İki şiirin de geneline karamsarlık, kötümserlik ve karmaşa duygusu hâkimdir. Sis şiirini karmaşık duygular içerisinde kaleme alan şair, şehri yeriyormuş gibi görünürken birden övmeye başlar. Şehri bir taraftan sevimli, güzel ve alımlı bir kadına benzetirken diğer taraftan duygusuz, merhametsiz ve kirletilmiş bir kadına teşbih eder. Yangın şiirinde de benzer bir durum söz konusudur. Başlangıçta işgal altındaki şehrin durumuna esfleniyor izlenimi uyandıran şair, onu görkemli ve muazzam şehir olarak nitelendirirken sonrasında kalpsiz, ruhsuz, zalim, acımasız gibi sıfatlarla tavsif eder.

İki şiir arasındaki konu benzerliklerinden biri de İstanbul'un tarihinden söz edilmesidir. Sis şiirinde İstanbul daha kurulurken bir ihanet elinin şehrin temeline lanetin zehirli suyunu kattığı ifade edilir. İhtişamın ve debdebenin hem beşiği hem de mezarı olan bu şehir, zulümlere ve facialara sahne olmuştur. O, doğunun cazibedar sultanıdır. Herkesi kendisine hayran eder. Mavi gözleriyle sevimli duran bu kadın, en kirli kadınlar gibi sevimlidir. Üzerindeki bütün ağlamalara karşı duygusuzdur.

Tefik Fikret, Sis şiirinde nasıl İstanbul'a ve İstanbul'un şahsında II. Abdülhamit'e lanetler yağdırıp onu suçluyorsa Nurettin Sevin de kişileştirme yaparak sanki İstanbul bir insanmış gibi tüm suçu ona yükler ve kızar. Şehri katı kalpli bulan Sevin, şehrin tarihçe-i hayatından kesitler sunar. Şehametli sarayının kaç müftehir padişaha ev sahipliği yaptığını, içinden kaç topluluk geçtiğini, ne kadar trajedi, savaş ve bozgun gördüğünü, kaç hükümdarı hapsedtiğini, kaç şanlı vezirin padişahının ayağını öptüğünü sorar. Katledilen yüzlerce vezir, masum şehzade, anne ve çocukların hesabını sorarak isyan eder. Bütün devirlerdeki yöneticilerinin zalim olduğunu, her zaman şehirde uğursuzluk görüldüğünü, şehrin her köşesine haydutluk kiri sindiğini ve feci bir tarihinin olduğunu söyleyerek nefretini dile getirir.

İstanbul'daki ahlaki çöküşü eleştiren Fikret, halkın tamamının ikiyüzlülük, kıskançlık ve çıkarıcılık kentine bulaştığını; onlarda temiz ahlakın zerresinin bile bulunmadığını düşünür. Açlık korkusuyla her türlü alçaklığa sessiz kaldıklarını ifade eder. Onların kendine ve tabiata güvenmek yerine Allah'tan

istemelerini de mantıksız bulan Fikret, halkın tevekkül anlayışını eleştirir. Çalışmadan verimsiz bir hayat geçirdiklerini düşünür. Belirli mevkilere gelmenin ayak öpmeye olduğunu ifade ederek halkı, şereften yoksun bulur. Gençlerin memleket meselelerine karşı ilgisizliğini kadın peşinde koşmalarıyla açıklar.

Yangın şiirinde de benzer bir eleştiri söz konusudur. Zulümden dert yanan şairin ifadeleri başta kuşatmadan yakındığını düşündürürken aslında asıl şikâyet sebebinin şehrin sakinleri olduğu anlaşılır. İşgal altındaki şehir adeta yangın yerine dönmesine rağmen insanlar, yangını söndürmeye koşmak şöyle dursun büyük bir heyecanla yağmalamaya koşturmaktadır. Kendisini düşünen halk, kargaşadan istifade etme peşindedir. Yeni gelen her bir nesil, şehri daha da kötü bir duruma düşürür:

Fikret, dine ve tarihe karşı takındığı sevgisiz tutumunu Sis'te de devam ettirir. Kabirlerinde hareketsiz yatan ecdadın gördüğü ilgiyi fazla bulur. İnsanların tevekkül etmelerini gökten dilenme olarak nitelendirir. Şehrin türbelerine, camilerine, saraylarına, imaretlerine ve medreselerine hatta viranelerine kadar bütün tarihine karşı sevgisizdir. Fikret'in izinden giden Sevin de şiirinde kubbe eleştirisi yapar. İnsanlardaki ahlaki çöküşü dinle ilişkilendirir. Halktaki bozulmayı ecdadın biriken zehriyle izah eder. Şehri ve minareleri kalpsiz ve ruhsuz bulan şair, şehrin bütün tarihinden memnuniyetsizdir.

Her iki şiirin de son dizeleri, birbirini çağrıştırır. İki şair de şiirini, İstanbul'a seslenerek bitirmiştir. Beddua ile bitirilen bu dizelerde Tevfik Fikret, İstanbul için "Örtün, evet, ey hâ'ile... Örtün, evet, ey şehir;/Örtün, ve mü'ebbed uyu, ey fâcîre-i dehr!..." derken Nurettin Sevin ise "Târîh-i fecî'înle yan ey meşher-i pür-zehr./Yan! yan da kül ol hâtıralardan silin ey şehir!" demiştir. Dize sonlarındaki bu benzer ifadeler, iki şair arasındaki etkilenmenin göstergelerindedir. Kullanılan kelimeler birebir örtüşmese de ifadelerdeki bu benzerlik, her iki şairin fikir ve duygularının ortak bir paydada buluştuğuna işaret eder.

3. Dil, Üslup ve Şekil Açısından Benzerlikler

Fikret'in üslubunun en belirgin niteliklerinden biri, şiirlerini anjanbuman olarak isimlendirilen manzum nesir tekniğiyle kaleme almasıdır. Şairin şiirlerinde cümleler çoğunlukla nesir cümlesi halinde birkaç mısra boyunca devam eder ve genellikle mısra ortasında biter. Şairin bu tercihi Sis şiirinde de kendini gösterir. Aşağıdaki örnekte görüleceği üzere cümle tek bir mısradaki tamamlanmamış, diğer mısralara da dağılmıştır:

Ey kanlı muhabbetleri bî-lerziş-i nefret
Perverde eden sîne-i meshûf-ı sefâhet;
Ey Marmara'nın mâ'i der-âgûşu içinde
Ölmüş gibi dalgın uyuyan tûde-i zinde;

Fikret'in üslubunun tesiri altında kalan Nurettin Sevin, birçok şiirinde olduğu gibi Yangın şiirinde de üstadının tarzına bağlı kalmıştır. Anjanbuman tekniğini, şiirinde etkili bir şekilde kullanmıştır:

Kaç yüz vüzerâ kellesi, şehzâde-i ma'sûm,
Kaç vâlide, evlâd u cenîn kellesi ma'dûm
Olmuştu civârında seniñ? Ey pür-âhen,
Biñ râz-ı derûnî ile zâr olmada kubbeñ;

Fikret, şiirlerinin genelinde olduğu gibi burada da anlamın etkisini arttırmak ve şiirin müzikalitesini güçlendirmek maksadıyla noktalama işaretlerini kullanmaya özen gösterir. Bu hususta Fikret'i örnek alan Nurettin Sevin, diğer şiirlerinde yaptığı gibi Yangın'da da noktalama işaretlerini kullanmaya dikkat eder.

Fikret'in üslubunun öne çıkan hususlarından biri de şiirlerinde tekrarların büyük yer tutmasıdır. Şairin şiirinde gerek kelime, terkip, ibare, mısra ve cümle tekrarları gerekse fikir, duygu ve hayal unsurlarının tekrarı dikkati çekecek kadar çoktur. Şair, bu şekilde hem fikre kuvvet ve ifadeye zenginlik vermekte hem de ahenk ve ritmi sağlamaktadır. Bu durum onun titiz, heyecanlı, dikkatli hatta sinirli mizacının bir icabıdır. Ayrıca bunda vezin ve kafiye zaruretinin de rolü vardır (Hacıeminoğlu, 1969, s.115). Şairin üslubunun bu belirgin özelliği, Sis şiirinde de açıkça görülür. Fikret'in bu tekrarları, şiirine ahenk katmış ve ritmi güçlendirmiştir.

Bir tozlu kesâfetten 'ibâret bütün elvâh;
Bir tozlu ve heybetli kesâfet ki nazarlar
Dikkatle nüfûz eyleyemez gavrine, korkar!
Lâkin saña lâyıık bu derin sût-re-i muzlim,
Lâyık bu tesettür saña, ey sahn-ı mezâlim!
...
Örtün, evet, ey hâ'ile... Örtün, evet, ey şehri;
Örtün, ve mü'ebbed uyu, ey fâcire-i dehr!..

Tekrar hususunda da Fikret'i örnek alan Sevin, özellikle duygu ve heyecan yoğunluğunun fazla olduğu mısralarda kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri tekrar etmiştir. Sis'te olduğu gibi Yangın'da da fikirlerin etkisini arttırmak, ifadeyi güzelleştirmek ve ahengi sağlamak maksadıyla tekrarlama yoluna gidilmiştir.

Bir ev çöküyor şehka-i mevtiyle zemîne,
Bir ev çöküyor... Koskoca bir lâne-i ecdâd
...
Ey şehri-i felâket-zede ey meşher-i târîh,
Ey meşher-i târîh-i kadîm meşher-i şâmih
Ey şehri-i mu'azzam, seni ey merkad-i eslâf
Berbâd ediyor, mahvediyor her yeni ahlâf.
...

İtfâya koşan yok seni ey lâne-i ecdâd...

İtfâya koşan yok seni, bî-'âr u hacâlet

Fikret, diğer şiiirlerinde olduğu gibi burada da Arapça, Farsça kelimelere ve Farsça terkiplere oldukça yoğun yer verir. “Dûd-ı mu‘annid, zulmet-i beyzâ, sût-re-i muzlim, sahn-ı mezâlîm, sahn-e-i zî-şâ‘şa‘a-i hâ‘ile-pîrâ, sîne-i meshûf-ı sefâhet, levs-i riyâ, dîv-i mukayyed, mâder-i hicrânzede” gibi örneklerde şairin bu tercihini görmek mümkündür. Sevin de bu konuda üstadının yolundan gider. Hatta iki şiiir arasındaki en bariz dil benzerliklerinden biri “merkad-i eslâf, tûde-i feryâd, şehka-i mevt, kavş-ı müzehheb, humret-i vahşet, envâ-ı kavâfil, eyvân-ı şehîm, taht-ı mezâlîm, şeh-r-i felâket-zede, meşher-i târîh-i kadîm, târîhçe-i eyyâm-ı güzeşte, seng-i mutalsam, gusn-ı levîs” örneklerinde olduğu gibi Arapça ve Farsça kelimelerle kurulan terkiplerdir.

Her iki şiiirde de hitap ifadelerine sıkça yer verilmiştir. Acı ve öfke duygularının hâkim olduğu şiiirlerde her iki şairin de gür sesi duyulur. Fikret, şiiirinde ne kadar haykırdıysa Sevin de bir o kadar sesini yükseltmiştir:

Örtün, evet, ey hâ‘ile... Örtün, evet, ey şeh-r;

Örtün, ve mü‘ebbed uyu, ey fâcîre-i dehr!...(Sis)

Târîh-i fecî‘înle yan ey meşher-i pür-zehr,

Yan! yan da kül ol hâtıralardan silin ey şeh-r! (Yangın)

Bizzat resimle ilgilenen ve parnasizmin etkisinde kalan Fikret, şiiirlerinde etkileyici tasvirlerle yer verir. Üslubunun belirleyici niteliklerinden olan bu tablo gibi şiiir yazma prensibini şair, burada da devam ettirmiştir. Şiiirinde adeta resim çizermişçesine sisi ve İstanbul’u detaylandırır. “Sis şiiirinin kuvveti, sadece Fikret’in nefret duygusunun şiddetinden değil, aynı zamanda sanatının hususiyetinden ileri gelir. Fikret’in şiiiri de resmin tesiri altındadır. Servet-i Fünuncular gibi o da bir manzarayı, bütün teferruatına kadar tasvir etmekten ve ona bir ruh hâli vermekten hoşlanıyor... ‘Sis’, Servet-i Fünûn edebiyatının başlıca ifade mekanizmasını teşkil eden şu esasa dayanıyor: Dış dünya ile ruh hallerini birleştirmek; başka bir deyişle maddiyi manevi maneviyi de maddi kılmak. Fikret, ‘Sis’te İstanbul’un maddi unsurlarını şehrin ruhunun dış görünüşü olarak tefsir ediyor” (Kaplan, 2009, s. 110-114). Bu konuda da Fikret’i örnek alan Nurettin Sevin, özellikle tabiat konulu şiiirlerinde tablo gibi tasvirlerle yer verir. Aynen Fikret’te olduğu gibi görüntülere ruh hâli yükleyerek manzaraları detaylı bir şekilde tasvir eder. Tevfik Fikret, şiiirlerini aynı cüzleri tekrar eden vezinlerden ziyade muhtelif cüzlerden müteşekkil vezinleri kullanarak yazmayı tercih etmiştir. Nurettin Sevin de vezin hususunda üstadını örnek almıştır. Her iki şiiir de “mefûlü mefâilü mefâilü feûlün” kalıbında yazılmıştır.

<p>Tevfik Fikret- Sis</p> <p>Nazım biçimi : Serbest Müstezat</p> <p>Uyak düzeni: “aa / bb / cc / dd / ee / ff.. şeklinde devam eder</p> <p>Ölçüsü: Aruz ölçüsü kullanılmıştır. “mefûlü mefâilü mefâilü feûlün”</p>	<p>Nurettin Sevin-Yangın</p> <p>Nazım biçimi : Serbest Müstezat</p> <p>Uyak düzeni: “aa / bb / cc / dd / ee / ff.. şeklinde devam eder</p> <p>Ölçüsü: Aruz ölçüsü kullanılmıştır. “mefûlü mefâilü mefâilü feûlün”</p>
--	---

4. Benzer İmgeler

İmge kavramının tanımı, farklı kaynaklarda farklı şekillerde yapılmıştır. Genel olarak bakıldığında imge, dış dünyadan algılanan bir nesnenin insan zihnindeki yansıması olarak düşünülebilir (Bingöl & Yılmaz, 2021, s.57). Ramazan Korkmaz’a göre imge, “gerçekliğin kaba ve ihlal edici kuşatmasından sıkılan ruhun; sonlu, sınırlı ve iğreti olandan; sonsuz, sınırsız ve aşkın olana açılmasıdır. İmge, sözcüklerin herkesleşerek kaybolan anlamını, yaratıcı bir özde yeniden kurmaktır” (Korkmaz, 2009, s.274). İmge, bir yönüyle öznel ve spesifik bir kavram olduğu için metinlerdeki imgeleri bulmak zor olabilmektedir. İmge, ilk etapta “sahip”in -sanatçı, şair veya yazarın- kişisel bir kurgusu gibi görünse de temelde imgenin kökleriyle bağlı olduğu ve kişisel deneyimler, toplumun veya bireyin “öteki”ne bakışı, toplumun veya bireyin politik ve dinî düşünceleri, sosyal, politik ve tarihî olaylar, edebiyat, eğitim, sinema, güzel sanatlar vb. etkilendiği çeşitli unsurlar vardır (Ulağlı, 2018). Şiirde duygu ve düşüncenin estetik bir etki bırakabilmesinin en kısa yolu, imgelerden faydalanmaktır. İmgeler, anlama derinlik katabildiği gibi okuyucunun farklı çıkarımlarda bulunmasını da sağlayan adeta büyülü dilsel yapılardır (Bingöl & Yılmaz, 2021, s.57).

Her iki şiirde de imgeler, önemli bir yer tutar. Sis şiirinde kullanılan en etkili imgelerden biri “dûd-ı mu‘annid” terkididir. Gökyüzünün dumanla kaplanmış olması gerçek anlamının dışında şairin hayal dünyasının sınırlarını ve psikolojik durumunu da bize göstermektedir. İstanbul ufuklarında sıkça rastlanan sis ve uzun yıllardır süregelen baskıcı yönetimin varlığı, şair için yeni bir durum değildir. Özellikle “yine” sözcüğüne yer vermesi durumun alışılmışlığı göstermesi açısından önemlidir. İnatçı olan bu duman, dağılmamaya karardır. Şair; “dûd-ı mu‘annid” imgesini imge değeri daha düşük duran “zulmet-i beyzâ”, “tazyîk”, “kesâfet” imgeleriyle desteklemiştir. Ayrıca şiire adını veren sis, birinci bölümdeki tüm bu imgeleri çatısı altında toplar. Yangın şiirinde ise buna karşılık “humret-i vahşet” imgesi seçilmiş ve “ateş”, “kavs-ı mülehheb”, “şem‘a”, “tüde-i feryâd” imgeleriyle söz konusu tasavvur zenginleştirilmiştir. Sis şiirinde olduğu gibi burada da ufuklar, kendi rengini kaybetmiştir. İnsana ferahlık ve umut veren gökyüzündeki bu değişim, karamsarlığın göstergesidir. Vahşet kızılılığıyla kuşatma altındaki şehrin feci durumunu yansıtmaya çalışan Sevin, kızıl rengin çağrışım gücünden faydalanır. Ateşin yanı sıra kanın da kırmızı olması mısraları mana yönünden zenginleştirir. Vahşetle

bütünleşen bu kırmızılık, beraberinde ölümü getirmiştir. “Ateş dolu çarşılar” ifadesi, kargaşa ve ölümün yanı sıra halktaki öfkeyi de göstermesi bakımından önemlidir. “Kıpkırmızı bir çığlık yığmı” tamlamasıyla alışılmamış bir bağdaştırmaya yer veren Sevin, hem şehrin içerisinde bulunduğu kaos ortamını hem de şehrin kendisine ve tarihine karşı kendi ruhunda yaşadığı kargaşayı, bu şekilde ifade etme yoluna gitmiştir. Sis şiirine benzer olarak burada da tüm bu imgeler, şiirin başlığı olan yanğın imgesinin çatısı altında toplanmıştır.

Sis şiirinin ikinci bölümünde “sahne-i garrâ” ve “sahne-i zî-şâ‘şa‘a-i hâ‘ile-pîrâ” terkipleriyle kurulan imgeler dikkat çeker. Şair, şehri gösterişli bir sahne olarak tasavvur etmiştir fakat bu hakiki bir parlaklık olmayıp faciaları süslü gösteren bir debdebedir. Şehrin kendisinden ve tarihinden memnun olmayan Fikret, bu tasavvurunu “hâkime-i câzibedâr” imgesiyle desteklemiştir. İstanbul’u doğunun cazibedar kraliçesi olarak nitelendiren şair, şiirin devamında onun bu sevimliliğini kirli kadınların sevimliliğiyle özdeşleştirir. Çekiciliğinin ardında duygusuzluk ve ihanet gizlidir. Sevin, bu imgelere mukabil “meşher-i târîh”, “meşher-i târîh-i kadîm”, “meşher-i şâmih” imgelerini geliştirerek şehri tarihin ve şaşaanın sahnesi olarak nitelendirmiştir.

Şehirdeki tarihî yapılar üzerine yoğunlaşılın bölümde imge değeri yüksek kelime ve kelime gruplarına yer verilmiştir. Bu bölümde ilk olarak şairin “kâtil kuleler”, “kal‘alı zindânlı sarâyılar” tamlamalarıyla kurduğu imgeler, karşımıza çıkar. Şair, bu imgelerle kudretli padişahların fermanıyla kulelere ve sarayların zindanlarına hapsedilen, buralarda katledilen insanların durumunu ifade eder. “Medrese” de bu bölümde öne çıkan imgelerdendir. Medreselerin sakfı yani çatısı çökük olarak nitelendirilmesi, şairin medrese sistemini bozuk olarak gördüğünün ifadesidir. Yapıyı dış etkenlerden koruyan en temel unsurlardan biri, çatısıdır. Çatısı çökmüş bir mekânda güven, huzur, düzen gibi kavramlardan söz edilemez. Aynı şekilde “mahkemecikler” sözcüğündeki “-cik” eki, şairin mahkemeleri küçümsediğini, adaletin tesis edildiği yerler olarak görmediğini gösterir. Şair, geliştirdiği “sâ‘il-i sâbir” ve “elvâh-ı mekâbir” imgeleriyle mezar levhalarının ve burada dua eden insanların eleştirisini yapar. Kabirlerde yapılan duayı, dilencilik olarak değerlendirir. Türbeleri de eleştiren Fikret, türbelerde yatan ecdadın pek gürültülü bir hatıra uyandırdığını ifade etmek için “pür-velvele bir yâd” kelime grubunu imge olarak kullanır. Şair, saray gibi büyük yapıların sütunları için “dîv-i mukayyed” terkiplerini imge olarak kullanır. Saray duvarlarına bağlı büyük sütunların bağlanmış birer dev gibi durmasıyla büyük yapılarda oturan devlet büyüklerinin oturdukları mekânlara bağlanıp kalmalarının, halkın içine inememelerinin eleştirisi yapılır. İstanbul surları için “kafîle-i sûr” imgesi geliştirilmiştir. Surlar; dışları düşmüş, sırtan bir topluluk gibi durmaktadır. Bu imgeyle daha önceki toplulukların inşa ettiği şaşaalı saltanatların çöktüğü, şehrin eski ihtişamını yitirdiği anlatılır. İçerisinde birçok camiye barındıran İstanbul için hatıraların sağlam türbesi olarak ifade edebileceğimiz “dahme-i mersûs-i havâtır” ve “ulu ma‘bed” imgeleri kullanılmıştır. Adeta büyük bir mabed gibi asırlarca dolup boşalan şehir, içinde onca yaşanmışlığın hatırasını saklar. Kubbeler için “şanlı mebânî-i münâcât”, minareler içinse “doğruluğun mahmil-i ezkârı” imgeleri tasarlanmıştır. Bu şekilde kubbeler, Allah’a yakarışın şanlı yapıları, minareler de içinde

doğruluk zikirlerini barındıran yerler olarak düşünülmüştür. Şehrin geneline karşı kötümser bir bakışı olan şairin bu son ifadeleri, İstanbul'un tamamına nefret beslemediğini düşündürür.

Sis şiirindeki tarihî yapılarla ilgili imgelere Yangın şiirinde “lâne-i ecdâd”, “kubbe-i eşbâh” “ma‘bed-i edvâr”, “ma‘bed-i câmid”, “mahzen”, “sîne”, “taht-ı mezâlim”, “kubbe”, “şehbâl-i siyâset” imgeleri denk gelir. “lâne-i ecdâd” tamlaması şairin; şehri ecdatla bütünleştirdiğini, ecdadın yuvası olarak algıladığını gösterir. Çok sayıda ecdadın metfun olduğu şehir, onlar hayattayken olduğu gibi vefatlarından sonra da onlara yuva olma işlevini sürdürür. Başlangıçta binlerce ecdada ev sahipli yapan şehrin işgal altında bulunmasına esefleniyor izlenimi uyandıran şairin sonraki ifadeleri, asıl rahatsızlığının şehrin tarihine ve maneviyatına karşı olduğunu ortaya koyar. Bu kuşatma şairin içindeki zehri dökmesine bir bahane olmuş gibi durur. Toplumdaki yozlaşmayı dine ve tarihe mal eden Sevin, bunu “kubbe-i eşbâh” terkipleriyle ifade eder. Din büyüklerinin ve devlet ileri gelenlerinin türbelerini örten kubbeler, toplumdaki bu kırılmanın müsebbipleridir. Şehir de bunları bağrında tutup beslemektedir. “ma‘bed-i edvâr”, “ma‘bed-i câmid terkipleriyle asırlar boyu birçok mabede ev sahipliği yapan şehrin duygusuzluğuna gönderme yapılmıştır. İstanbul’u “biñ sırr ile meşhûn olan efsâneli mahzen” olarak niteleyen şair, şehirle ilgili geçmişten şimdiye kadar yaşamış hayatların ve saltanatların bütün sırlarını içinde barındıran büyük bir mahzen imgesi geliştirmiştir. Şehri merhametsiz bulan şair, bunu ifade için “kupkuru sîne” imgesini kullanır. Katı kalpli bu şehir, ne mahzenlerde susuz bırakılan binlerce mahkûma su vermiş ne de içerisindeki onca yangından birine su serpmiştir. Sık sık şehrin tarihine göndermelerde bulunan şair, memleketin yönetim merkezini simgeleyen taht ve zulmetmenin çoğulu olan mezalim kelimesiyle kurduğu “taht-ı mezâlim” terkiplerinde şehirde zulmün hâkim olduğunu anlatmak ister. Nitekim şiirin devamında tarih boyunca burada tahta oturanların hepsinin zalim olduğu ifade edilmiştir. “Kubbe-i jengîn ü kebûd” terkipleriyle bunca zalimlik olduğu hâlde göklerine umutla bakılan, geleceğe dair halen umut beslenen bir şehir imgesi tasarlanmıştır. Şair, padişahların siyasetle birçok insanı etrafına toplamalarını ve toplanan bu insanların feci sonlarını ifade etmek için “şehbâl-i siyâset” terkiplerinden faydalanır.

SONUÇ

Tevfik Fikret hayranı olan Nurettin Sevin, Mirat-ı Şikeste isimli şiir kitabında şiirlerini Fikret'in tesirinde kaleme aldığını, kitabının Fikret'in Rübab-ı Şikeste'sinin bir yansıması olduğunu açıkça belirtmiştir. Rübab-ı Şikeste'de yer alan Sis ve Mirat-ı Şikeste'de yer alan Yangın şiirleri, birbirleriyle aynı tarihte yazılmamış da olsa muhteva, şekil, dil, üslup ve imge yönüyle azımsanamayacak oranda benzerlik gösterir. Sis imgesiyle dönemin baskıcı yönetiminin eleştirisini yapan Tevfik Fikret, eleştirilerini İstanbul'un şahsında dile getirmiştir. Nurettin Sevin de benzer şekilde yangın imgesiyle işgal altındaki İstanbul'un durumunu İstanbul'un şahsında eleştirmiştir. Her iki şiirde de İstanbul ve şehrin tarihi, asıl suçlu olarak gösterilmiştir. Hem Fikret hem de Sevin, şehre ve tarihine duydukları öfkeyi bu şekilde ifade etme yolunu seçmişlerdir.

Biçim açısından da büyük benzerlikler barındıran şiirlerin her ikisinin de serbest müstezad şeklinde yazılmış olması dikkat çeker. Kafiye düzeni aa/bb/cc ... şeklinde olan her iki şiir de aruzun mefûlü mefâilü mefâilü feülün kalıbında kaleme alınmıştır. Fikret'in üslubunun belirleyici niteliklerinden olan ve Sis şiirinde bariz olarak görülen manzum nesir tekniğini, Sevin de şiirinde başarılı bir şekilde uygulamıştır. İki şiir arasındaki benzerliklerden biri de noktalama işaretlerinin kullanımına gösterilen özendir. Her iki şiirde de seslenme ifadelerinin çokluğu dikkat çeker. Yıllar sonrasında bile seslerini okuyucuya duyurabilmeye imkân tanıyan hitabî üslubu her iki şair de etkili bir şekilde kullanmıştır. Kelime, kelime grubu ve cümle tekrarlarının çokluğu da iki şiir arasındaki dilsel benzerliklerdendir. Coşku ve öfke gibi duyguların okuyucuya aktarımını kolaylaştıran bu teknik de her iki şiirde de etkili bir şekilde kullanılmıştır. Şiirlerde yer alan Arapça, Farsça kelimelerin ve Farsça terkiplerin çokluğu da ortak noktalardandır. İki şiir arasındaki benzerliklerden biri de etkileyici tasvirlerle yer verilmiş olmasıdır. Şiirlerdeki sis ve yangın tasvirleriyle her iki şair de duygu ve hayallerini ressam elinden çıkmış gibi okuyucuya aktarmışlardır.

Yangın şiirindeki imgelerin, Sis şiiriyle benzerlik gösterdiği görülür. Kullanılan bu imgelerin şiirlerin yapı taşları hükmünde olduğu, her iki şiirinde söz konusu bu imgeler üzerine kurulduğu dikkat çeker. İki şiirde de Farsça terkiplerden müteşekkil imgeler öne çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Bingöl, U. & Yılmaz, E. (2021). Ömr-i Muhayyel şiirine bir nazire ya da yeniden yazma denemesi: Bir Şi'ri Muhayyel... Bir Ömr-i Hayali... . *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), ss. 47-62.
- Bloom, H. (2008). *Etkilenme endişesi*. Metis Yayınları.
- Çetin, N. (2017). *İkinci Abdülhamit dönemi Türk edebiyatı*. Nobel Yayıncılık.
- Fikret, T. (2019). *Rübab-ı Şikeste*. Salkım Söğüt Yayınları.
- Hacıeminoğlu, N. (1969). Tefik Fikret'te dil ve üslub. *Türk Dili ve Edebiyatı dergisi*, (17), ss. 109-128.
- Kaplan, M. (1998). *Şiir tahlilleri 1*. Dergah Yayınları.
- Kaplan, M. (2009). *Tefik Fikret & devir-şahsiyet- eser*. Dergah Yayınları.
- Korkmaz, R. (2009). *Cahit Sıtkı Tarancı*. Grafiker Yayınları.
- Necatigil, B. (2021). *Edebiyatımızda isimler sözlüğü*. Yapı Kredi Yayınları.
- Okay, O. M. (1994). Edebiyat-ı cedide. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (10), ss. 398-399. <https://islamansiklopedisi.org.tr/edebiyat-i-cedide>
- Sevin, N. (1920). *Mirat-ı Şikeste*. Matbaa-ı Askeriye.
- Ulağlı, S. (2018). *Öteki'nin bilimine giriş imgebilim*. Motto Yayınları.
- Yazıcı, F. (2020). Tefik Fikret/Rumeli'den Babiali'ye gönderilen şifreleri herkesten önce o öğreniyordu. www.edebisolwsiler.com